

FRA. T-76. 1. 1510

EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU RIIKLIK EHITUSKOMITEE
VABARIIKLIK RESTAUREERIMISVALITSUS

OBJEKT: Keila kirikuaia kabelid.

MUINSUSKAITSEINSPEKTSIOONI
ARHIIV
Nr. P-1669

ŠIFFER NR. 159/73

TELLIJA: Harju rajooni TSN TK Kommunaalmajanduse Osakond

TEOSTAJA: Vabariiklik Restaureerimisvalitsus

KEILA KIRIKUAIA KABELITE LÜHIKE AJALOOLINE ÜIEND
KPOS KABELITE TEHNILISE SEISUKORRA KIRJELDUSEGA.

Juhataja: / V. Saks /

Peainsener: / K. Aluve /
Peaarhitekt: / K. Aluve /

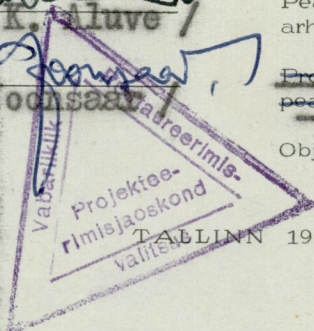
Projekt-jaoskonna
juhataja: / A. Jochsaav /

Peaspetsialist
ajaloo alal: / V. Raam /

Peaspetsialist
arhitektuuri alal: / H. Potti /

Projekti
peainsener: / A. Taremõe /

Objekti autor: _____

2

✱

Keila kirik ja teda ümbritsev kalmistu moodustavad ehitus- ja kultuuriajaloo seisukohalt mitmeti unikaalse ansambli. Kiriku praeguse üldkuju arhitektuuriline kujunemine, mis on toimunud XIV sajandist alates kuni XIX sajandi II pooleni, kajastab ilmekalt Põhja-Eesti ehitusajaloolise mineviku iseloomulikke arenguetappe. Tähelepanuväärne on kiriku sisustuse kunstiline väärtus ja sellega seotud ajalugu. Kiriku ja ta sisustuse tähelepanuväärsele ajaloolisele positsioonile lisandub kirikut ümbritseva kalmistu eriline silmapaistvus. Mõlemad täiendavad teineteist ja moodustavad originaalse terviku. Keila kiriku kalmistu kui minevikumälestise hinnatav tähelepanuväärne on põhjustatud peamiselt kolmest komplekselt ühtekuuluvast motiivist:

1) Arvukamalt kui üheski teises Põhja-Eesti kirikus on Keila kirikukalmistul säilinud XVII sajandi rõngasriste. Rõngasristide kõrval leidub seal ohtralt ka mitmeid muid ajaloolisi ristitüüpe. Meenutagem, et sepulkraalsed kunsti- ja kultuurimälestised moodustavad ka oma väikevormides mitmeti tähelepanud väärtuse. Nad pole üksnes dokumentaalsed ajalooallikad, millistena neid tavaliselt käsitletakse, vaid ka rahva esteetilise arusaama ning kunstiliste maitse suundade kujunemist peegeldavad tarbekunsti teosed.

2) Põhja-Eesti kalmistuil harva esinevas arvukuses on Keila kirikukalmistul püsinud kuni tänaseni suhteliselt heas tehnilises seisukorras matusekabeleid. Ehitusjünstiliselt hõlmavad nad ajaloolist arengujoont küpsest klassitsismist

perioodist alates (Vääna mõisa Stackelbergidele kuulunud templikujuline kabel), kuni historitsistliku eklektikani. (Aasmäe mõisnike kabel kiriku lõunaküljel ja Ohtu mõisa Meyendorffide pseudogootiline kabel). Esindatud on ka talu- arhitektuuri etnograafilisest ringist välja kasvanud kabeliehitiste näited. Eriti huvitava kabelitüübi moodustavad Keilas nn. kelder-kabelid, kus arhitektuuriliselt kujundatud kabeliehitis on tegelikult vaid fassaadiks tagapool paiknevale suurele võlvitud matsekeldrile.

3) Kirikukalmistut ümbritsev piirdeaed on ajalooliselt tähelepanev mitte üksnes neis vanemates lõikudes, kus ta on ehitatud iseloomulikul viisil põllukividest ja paeplaatidest, vaid ka uuemast ajast pärit fassaadiküljel. Viimast iseloomustab monumentaalne värv, mis esindab kõrgekvaliteedilist malmivalukunsti, tüüpilistes pseudogootilistes vormides ajaloolist tehase disaini. Mitte vähem hinnatavad pole tahatud vasalemma marmorist aispostid, mis kuuluvad ulatuslikumasse eklektilisse raidkunsti-ringi. Analoogilisi vorme kui endisele Keila kihelkonnale ja selle mõnele naaber-alale iseloomulikke kunstinähtusi esineb näiteks ka Vasalemma mõisas ja Harju-Madise kirikukalmistul. Ilmselt võib neid mujaltki leida.

Ülal öeldut arvestades peame seoses Harju rajooni kirjaga nr. 6/106 19.03.73.a. vajalikuks:

1) Koostada remondi ja osalise restaureerimise kaalutlused ning eelarve perspektiivselt kõikide Keila kirikukalmistul leiduvate ajalooliste kabelite kohta.

2) Koostada Keile kirikukalmistu ajalooliste objektide kohta üksikasjalik ajalooline õiend, kuna ilma viimaseta oleks raske mõista käsitletavate objektide tait ajaloolist väärtust

ning ehituskunstilist karakterit. Ajalooline õiend on vajalik ühtlasi ka kui oluline lähtealus remont-restaureerimistööde sisuliseks juhtimiseks.

3) Koostada perspektiivselt kaalutlused ja pelarve piirde-
aia asjatundlikuks ning täielikuks korrastamiseks. Koos vii-
masega lahendada ka väravate ja tahatud paest aiapostide re-
montimise ja taastamise küsimus.

4) Teha kogudusele ettepanek organiseerida seoses rajooni
poolt tehtavate kalmistu korrastamistöödega ehitusmäälestisel
kalmistu peremeheks jäävad matusepaikade ning hauatühiste
korrastamine ning pidev hooldamine.

5) Kutsuda kokku nõupidamine põhimõtteliste otsuste te-
gemiseks Keila kirikukalmistu kabelite 1973. aasta remont-
taastamistööde ulatuse ning iseloomu osas. Samal nõupidamisel
arutada Keila kirikukalmistu kui ainulaadse kultuuri ja kunsti-
ajaloolise ansambli edasise hooldamise perspektiivset plaani.
Nõupidamisest peaksid osa võtma Ehituskomitee Ehitusmäälestiste
Kaitse Inspektsiooni esindaja, Harju rajooni Täitevkomitee
esindaja, Keila Koguduse esindaja ja Vabariikliku Restauree-
rimisvalitsuse esindaja koos töötajatega, kes kavatsetavaid
remont-restaureerimistöid otseselt juhendama hakkavad.

M. Kaur.

KABELITE TEHNILISE SEISUKORRA KIRJELDUS.

S i s s u j u h a t u s :

Käesolev Keila kiriku kabelite tehnilise seisukorra kirjeldus on koostatud 1973.a. aprillis teostatud kabelite ülevaastuse põhjal. Antud ülevaastuste aluseks on Harju rajooni tellimiskiri nr. 6/106, 19.03. 73.a.

Keila kirikuaias on 4 kabelit (kabelid nr. 1...4 vt. skeem 1). Kuna kabelite sisse ei pääsenud on tehnilist seisukorda hinnatud ainult välise vaatluse tulemuste põhjal.

K A B E L   N R. 1

Kabel on ehitatud keldrikabelina. Kabeli-osa on tellistest, kaetud silindervõlviga. Keldriosa on kaetud paekivist silindervõlviga. Seintes ei ole märgata pragusid, mis viitaksid vundamentide ebahütlasele vajumisele. Kabelil on heas korras olev plekiga kaetud viilkatus.

PÕHJAFASSAAD:

Põhjafassaadis on portaal-avaga uks. Puitukse alumine osa on mädanenud, neli alumist tahvli tuleb vahetada. Uks tuleb immutada ja talle ette panna lukk.

Frontooni horisontaal-karniis on kohati purunenud. Fassaadilt on dekoorkrohv 2m2 ulatuses maha langenud.

IDAFASSAAD:

Profileeritud karniisid tuleb parandada (krohv on maha

langemud ja kivid kohati purunemud). Fassaadilt tuleb pragunenud krohv maha taguda ja uuesti krohvida (80% pinnast).

LÖUNAFASSAAD:

Krohv on 50% ulatuses maha langemud. Karniisikivid on kohati välja kukkunud. Rekonstrueerimisel tuleb karniiside profiilid taastada. Purunenud kivid tuleb uutega asendada, katta raabits võrguga ja krohvida.

Keldri pealt tuleb puud ja pöösad maha raiuda ja keldri võlvlaele istutada mättad.

IDAFASSAAD:

Karniisikivid tuleb kohati vahetada ja fassaad üle krohvida.

K A B E L NR. 2

Kabel on ehitatud antide templina. Sissepääs on kabeli lõunaküljelt. Põhja- ja lõunefassaadis on kumbaski 2 sammast.

Kabel on paekivist, krohvitud ja värvitud. Värvkate on kogu kabeli osas kulunud. Sondaažidega tuleb kindlaks teha kabeli esialgne värv.

Seinte ja vundamentide seisukord on hea, krohvkattes pole vundamentide ebahütlasest vajumisest tekkivad pragusid.

Katuse kandekonstruksioon on puitsarikatel, katusekate plekist. Katusekate on kannatada saanud 1967.a. tormi ajal (plekk tuleb vahetada 50% ulatuses). Täiendavalt ytuleb selgitada kabeli sisemuse tehniline seisukord ja teha vajalikud sondaažid katusekonstruksioonidel.

LÖUNAFASSAAD:

Paekivist trepp tuleb korrastada ja parandada, seejuures

asendada 3 prepiastmete plaati. Ehitada kus lävepakk (mitte enam mördist vaid paeplaatidest).

Sammaste ja portaali krohvikate on kohati purunenud. Parandada tuleb ka jooni kapiteelide karniisirosetid. Maha on kukkunud üks hammasfriisi konsool. Portikuse lagi on 2m2 ulatuses purunenud.

Kabeli üks remontida.

Maha tuleb raiuda 2 kabeli ees kasvavat puud.

IDA-, PÕHJA- ja LÄÄNEFASSAADID:

Fassaadid on heas seisukorras. Ainult krohvikate tuleb värvida ja kohati parandada. Idafassaadil on maha kukkunud hammasfriisi kaks konsooli.

K A B E L N R. 3

Kabel on ehitatud keldrikabelina. Kabeliehitis on vasallemma marmorist, kaetud silindervõlviga, kabeli vundamendid on graniidist. Idafassaadis on malmuks. Tagapool paiknev suur silindervõlviga kaetud matusekelder on paekivist.

Kabeli lõuna- ja põhjafassaadis on praod. Portaal on vajunud ettepoole. Nähtavasti on tegemist kabeli-osa ja keldri-osa ebauhtlaste vajumistega. Seinte pragunemist soodustavad ka kabeli karniisil kasvavad puus. Kuna kabeli sisse ei pääsenud, on raske määrata pragude ulatust. Portaali kaldumist ja pragude tekkepõhjusi ja ulatust tuleb selgitada täiendavate uurimistöödega.

Seinte marmorkivid on kohati purunenud ja väljakukkunud, need tuleb asendada uutega. Fassaadid tuleb uuesti vuukida.

Idafassaadis tuleb taastada (?) uksekaar, üks remontida

ja lukustada.

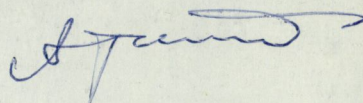
Korrastada tuleb kabeli karniis. Karnisiplaadid on kohati purustatud ja alla loobitud, need tuleb tagasi tõsta ja vajaduse korral uuega asendada. Samuti korrestada ülemine platform.

Kabeli osal on kunagi olnud viilkatus, kaaluda tuleks selle uuestiehitamist. Kabeli perimeetrit ja ümbrusest tuleb puud maha rajada ja keldriosa katta matastega.

K A B E L N R. 4

Kabel on ehitatud peakivist ja kaetud viilkatusega. Katusekate on S-kividest.

Kabeli seinad tuleb remontida. Krohvikate on peaaegu täielikult maha langenud. Katusekonstruktsioon on täielikult langenud. Lõunafassaadis olev üks tuleb uuega asendada.

F O T O D E N I M E S T I K .

Kabel nr. 1

1. End. Aasmäe mõisa kabel, üldvaade kirdest. № 14446/1
2. End. Aasmäe mõisa kabel, Kabeli portaal (keskajast). № 14446/3
3. End. Aasmäe mõisa kabel. Üldvaade kagust. № 14446/2

Kabel nr. 2

4. End. Väina mõisa (Stackelbergide) kabel. Üldvaade edelast. № 14449/1
5. End. Väina mõisa (Stackelbergide) kabel. Üldvaade põhjast. № 14448/3
6. End. Väina mõisa (Stackelbergide) kabel. Vaade uksele. № 14449/3
7. End. Väina mõisa (Stackelbergide) kabel. Vaade sammakoja laele. № 14449/2

Kabel nr. 3

8. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Üldvaade kirdest. № 14447/2
9. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Vaade fassaadile odast. № 14448/1
10. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Külgsaade lõunast. № 14447/1
11. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Tagavaade läänest. № 14447/3

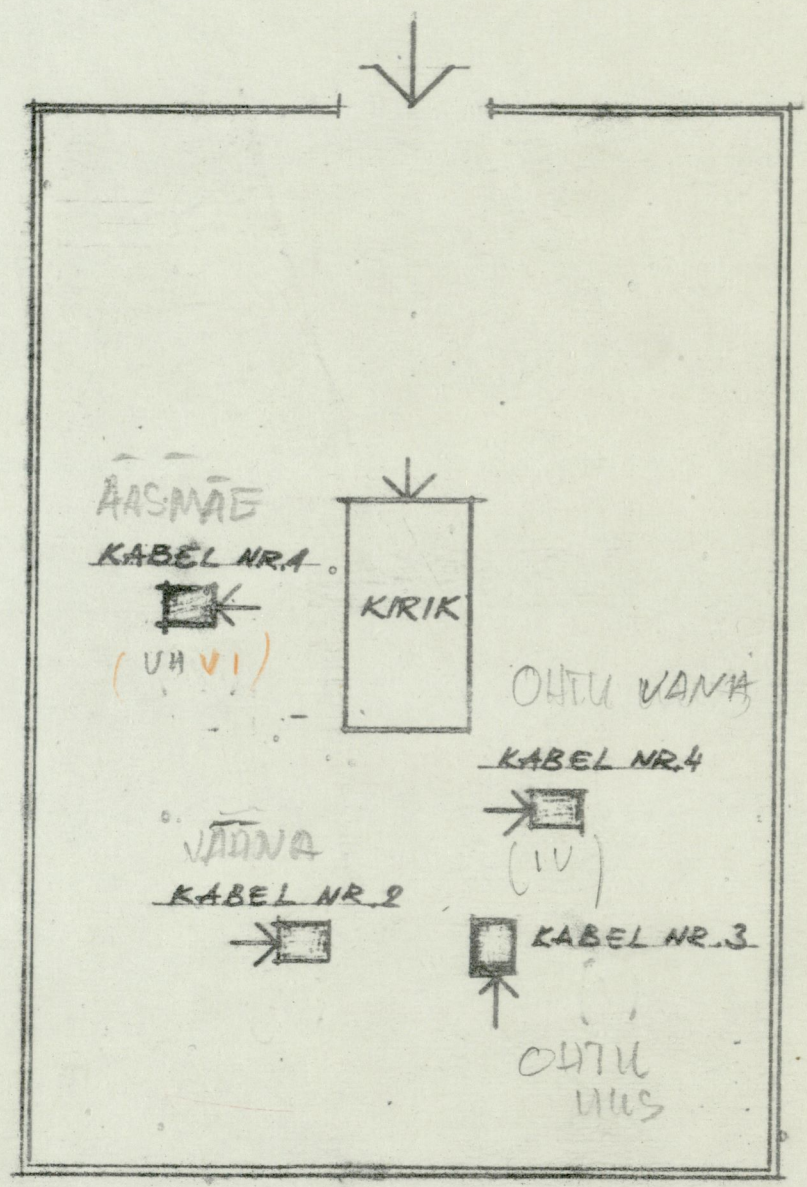
Kabel nr. 4

12. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) vana kabel. Üldvaade kagust. № 14448/2

Pildistas: Villem Raam

1973.a. aprillis

KIRIKUAIA SKEEM

2. End. Aasmäe mõisa kabel. Kabeli portaal (keskajast)
VRV. Foto V. Raam, apr. 1973.a. N - I4446/3

3. End. Aasmäe mõisa kabel. Üldvaade kagust.
VRV. Foto V. Raam, apr. 1973.a. N - I4446/2

4. End. Vääna mõisa (Stackelbergide) kabel. Üldvaade edelast. VRV. Foto V. Raam apr. 1973.a. N - I444987/1

5. End. Vääna mõisa (Stackelbergide) kabel. Üldvaade põhjast. VRV. Foto V.Raam, apr. 1973.a. N-I4448/3

6. End. Vääna mõisa (Stackelbergide) kabel. Vaade
uksele. VRV. Foto V.Raam apr. 1973.a. N-I4449/3

7. End. Väana mõisa (Stackelbergide) kabel. Vaade sammaskoja laele. VRV. Foto V.Raam apr. 1973.a.

N-I4449/2

8. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Üldvaade kirdest. VHV. Foto V.Raam apr. 1973.a. N-I4447/2

9. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Vaade fassaadile idast. VRV. Foto V.Raam apr. 1973.a. N - I4448/I

10. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Kül-
vaade lõunast. VRV: Foto V.Raam apr. 1973a.
N - I4447/I

II. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) uus kabel. Tagavaa-
de läänest. VRV. Foto V.Raam apr. 1973.a. N-I4447/3

NB! Teest kuulub
järgmisele leheküljele
(22)
V. Raam
27. III 74a.

22

12

I2. End. Ohtu mõisa (Meyendorffide) vana kabel.
 Üldvaade kagust. VRV. Foto V.Raam apr. 1973.a.
 N - I4448/2

NB! Tervet kuulub
 eelmisele lehekül-
 jale (21)
[Signature]
 27. III 74a.